

15 år med Nord Nytt

af Jørgen Burchardt

I anledningen af sit eget halve 30-årsjubileum fortæller den afgående ansvarlige redaktør lidt fra Nord Nytt's seneste år.

I mere end 15 år har jeg været ansvarshavende redaktør for Nord Nytt. Nu da skægget er ved at gråne, er det tid til at overlade roret til nye kræfter - og også til at se tilbage.

Her vil jeg begynde i starten af 1970'erne, hvor jeg som grøn student selvfølgelig opfattede Nord Nytt som et spændende tidsskrift. Dengang havde jeg svært ved at placere det i forhold til andre tidsskrifter, men jeg kendte nogle af dem, der var med. Det var ældre studiekammerater, som vi så op til - der var ikke flere studerende dengang end at vi kendte alle.

Jeg abonnerede ikke, men købte af og til et eksemplar, for jeg var endnu ikke vant til at købe bøger og slet ikke tidsskrifter. Heldigvis har jeg senere fået anskaffet mig næsten alle de gamle numre. Spændende at se udviklingen fra de første kopierede udgaver til de senere tykke bogtrykte udgaver. Indholdet fulgte også bladets tekniske udformning: indholdet var først små interne nyhedsartikler - men vigtige for den tids debat - til mere gedigne tidsskriftsartikler med numre som undertiden var hele monografier.

Men i begyndelsen af 1970'erne havde jeg intet med Nord Nytt at gøre og egentlig heller ikke med NEFA - bortset fra et par glade NEFA-udflugter til Lund Universitets Lilsjödalen. Dengang lå instituttet i Brede; flot placeret i en gammel skole; tæt ved Mølleåen med park ned til; ræveungerne forstyrrede undervisningen, når de udenfor vinduerne legede på græsplænen; den udendørs pejs var god at fyre op i, når vejret tillod udendørs studenterfester. Alt

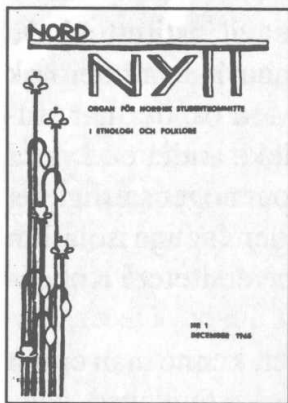
det er historie. Fra årsskiftet vil instituttet have adresse i centrum af København, hvad der nok også vil have sin charme. Men os, der har studeret i Brede, kan den tid ikke andet end være noget særligt. Vi følte os, som noget særligt, og sådan blev vi sikkert også i den faglige isolation med mange kilometre til universitetet i København og Amager.

For at komme til instituttet, kunne man enten stå af skinnebussen, "Grisen", i Fuglevad, eller man kunne tage helt til Brede, hvor Nationalmuseet holdt til i de gamle fabriksbygninger. På vejen til og fra Brede Station kom man dengang forbi nogle kontorer ved vagten, hvor der lidt ubehjælpeligt var angivet "NEFAs forlag". Her holdt Nord Nytt til. Det var efterhånden blevet en stor virksomhed med ansatte medarbejdere og hvor forlaget havde mange udgivelser ved siden af Nord Nytt. Ganske vist måtte man ophøre med at bruge navnet "NEFAs forlag". Medicinfabrikkerne havde hyret en sagfører til at stoppe navnet, for det kunne forveksles med MEFA, som de store giganters forening hed. Det afholdt dog ikke de flittige folk fra at fortsætte udgivelsen af en lind strøm af gode udgivelser.

Det var virkelig storhedstider, som desværre ikke holdt ved. De dygtige folk fik "rigtigt" arbejde; og redaktionen og ekspeditionen mistede de vigtige folk til at holde kontinuiteten og inspirationen. Karsten Lægdsmand og Charlotte Bøgh var to af de mange, der bar dengang.

Forlaget blev nedlagt, og de mange bøger på lageret blev solgt. Men man forsøgte at drive i

det mindste Nord Nytt videre. Her lod man ansvaret gå på skift i de nordiske lande. Idéen var god, men desværre i praksis umulig. Der var ingen kontinuitet med distributionen som den alvorligste akilleshæl. Tillige kneb det med at få udgivelserne ud til tiden. Det var lykkedes de tidligere ihærdige redaktører at få et fast tilskud til 4 årlige udgivelser. Men desværre begyndte det er blive svært at overholde udgivel-

T.v. en forside fra Nord Nytt, da det blev duplikeret i 1960'erne. Th. det første nummer i den nye serie i 1978.

sesplanen. Man udgav dobbeltnumre, hvilket hjalp lidt. Men da man til sidst var flere år bagefter, strandede udgivelsen i Stockholm, hvor man udgav et enkelt nummer i 1976. Tidsskriftet var faktisk gået ind.

Den nye serie

Og dog. Vi var en kreds af studenter i Brede, som syntes at det var synd. Vi fandt sammen med NEFA-Nordens ledelse, hvor Inger Tolstrup dengang var formand. Vi ville genoplive tidsskriftet. En mindre gruppe tog - for første gang - til NEFAs repræsentantskabsmøde og blev indvalgt i et nyt redaktionsudvalg. Og så gik vi i gang med det, som betød, at redaktionens arbejde igen blev koordineret fra Danmark.

På et af de første møder, hvor genudgivelsen skulle forberedes, kan jeg huske at Allan Schnipper, som stadig er bladets lay-out chef, foreslog, at der skulle laves et nyt format, A5

hed det. En fra gruppen, som arbejdede på et bibliotek, kommenterede nedslående, at når et tidsskrift skiftede format, betød det, at det snart efter gik ind. Vi fastholdt dog det nye format, og med dette nummer har vi nået til nr. 53, så hendes profetier kom ikke helt til at holde stik. Om de tidligere udgivelser, se NN nr. 1, 1978.

En af de mange nyskabelser var, at vi kaldte udgivelsen "Nye serie" og nummererede forfra. Vi skulle ikke gøre forgængernes fejltagelse igen ved at love et fast antal numre om året. Abonnenterne skulle kun betale for de numre, som de modtog. Der er dog stort set siden udkommet 4 numre om året - men vi lovede det bare ikke.

Tidsskriftet startede uden abonnenter. Abonnementfortegnelsen var forsvundet i posten et sted i Norden, og vi startede på bar bund. En 4-5 år gammel liste blev dog fundet frem, og gennem en reklamekampagne fandt vi hurtigt ud af, at udgivelsen var savnet. Stort set alle på listen ville abonnere. Desuden kom mange nye til. I løbet af få måneder havde 5-600 tegnet abonnement, og vi kunne begynde at sætte det første nummer sammen.

Vi havde taget ved lære af det tidligere tidsskrifts ophør: at distributionen var et svagt led. Her fik vi en aftale i stand med Villy Toft Jensen hos det nyoprettede Museumstjenesten i Viborg. Tjenesten ville stå for distribution og opkrævning af abonnement, hvilket siden har fungeret upåklageligt. Det første nummer blev trykt hos Specialtrykkeriet, som vi også siden har haft et godt samarbejde med.

Det gav os ro til at koncentrere os om de mange andre gøremål, når der skulle samles stof til et tidsskrift. Nok fandt vi snart ud af den helt generelle regel ved alt redaktionelt arbejde: ingen forfattere holder hvad de lover, men vi omformede tilsvarende regler for redaktionen, at man ikke skulle give en for sen deadline og at der skal rykkes, rykkes og rykkes igen. Og det selvom det faktisk strømmede ind med artikler.

Selve indholdet i artiklerne vil jeg ikke kommentere. Det kan historografer beskæftige sig

med ved at gennemlæse artiklerne (en fortegnelse findes i NN nr. 7, 29 og 48). Men artikler kom jævnt og i en - syntes vi - god kvalitet. Efterhånden fandt vi dog ud af, at artikler altid kan blive bedre, når forfatterne bliver bedt om at skrive dem om, og vi lærte at piske forfatterne lidt mere.

Hele hemmeligheden ved tidsskriftets overlevelse ligger i den organisatoriske struktur. Mange tidsskrifter har et par dygtige redaktører, som kører forretningen enerådende, måske suppleret med fagets tunge drenge som passive kransekagefigurer i redaktionslisten. Vores måde at organisere bladet på var omvendt. Vi søgte at få aktive redaktører med fra alle de steder, hvor faget var repræsenteret. De var ofte fagligt set helt uskrevne blade, men det blev på mange måder en god ordning. Mange redaktører fik her et kendskab til tidsskriftsudgivelse og -redigering - omkring 200 forskellige redaktører har været med i redaktionen de sidste 15 år! Vigtigst for læserne var, at der var en nem kontakt til en udgivelse. Derved fik mange nye idéer sin præsentation; måske var artiklerne ikke af samme håndværksmæssige kvalitet som professortidsskrifternes, men det blev til gengæld kompenseret gennem idéernes hellige ild.

Desuden er en god del af numrene blevet redigeret af temaredaktioner. Det har givet en mængde gode numre, hvor temaredaktørernes engagement og kontakt til temaets forfattere, tit har givet en meget spændende redigering - desværre uden at det betyder, at hovedredaktionens arbejde er blevet mindre.

Anmeldelsen af bøger blev efterhånden sat i system. Her blev opbygget et anmelderpanel, som kunne bestille bøger efter den bogliste - Bok Nytt hedder den i dag - vi jævnligt udsendte.

Efterhånden som Nord Nytt var blevet et vigtigt tidsskrift inden for faget, fik redaktionen et særligt ansvar. Især ved anmeldelserne skulle vi være påpasselige. I alle tilfælde er der et menneske, som er stolt af sin bog - måske endda meget. Her kommer anmelderne ind som retens gudinde og vejer værkerne på den akade-

miske sølvvægt. Man får ikke karakter, men undertiden har nogle forfattere følt, at de ikke har været rimeligt behandlet. Dette er ikke rart for en redaktør, og især ikke, hvis man personligt kender forfatteren.

Et stort dansk håndbogsforlag havde således udgivet en håndbog i parapsykologi. Vores anmelder gav den en meget negativ anmeldelse. Efterfølgende modtog jeg en opringning fra forlagets advokat, som truede mig med bøder og ting, som var værre, hvis anmeldelsen ikke blev trukket tilbage. Som ansvarlig redaktør havde jeg ikke lyst til at betale bøder, og slet ikke det, der var værre. Jeg anskaffede mig den anmeldte bog og læste den. Nu kan redaktørerne ikke være hjemme i alle områder, men jeg var tilfældigt lidt af en ekspert i parapsykologi. Jeg kunne straks se, at det var en hel gal disposition forlaget havde gjort ved at udgive bogen i en fornem serie og i et flot udstyr. De væsentligste udenlandske forskningsresultater manglede og opbygningen var som en håbløs gymnasiestil. Det fortalte jeg advokaten, og jeg kom hverken dengang, som senere, til at betale bøder.

Nu vi er i gang med problemerne, så er der også de "rådne æg". Vi mennesker er forskellige, men der altså nogle, som er mere forskellige end andre. De stiller urimelige og specielle krav: de vil have optaget artikler på 90 sider, vil have et helt specielt lay out, de vil bringe noter, som fylder mere end 1/2 af artiklen o.s.v. Det er i orden, at de synes det, men det bliver meget besværligt, når de ikke kan forstå, at en tidsskriftsudgivelse har visse rammer.

Teknologihistorie

Når vi tænker de 15 år tilbage er der sket meget. Et af de største forandringer er sket med den tekniske produktion, så den vil jeg nævne.

Vi havde fået et godt og billigt tilbud på trykning, men for at udgivelsen skulle kunne løbe rundt, måtte vi lave alt andet arbejde selv. Vi fik opsporet en brugt IBM-skrivemaskine, som kunne skrive med spatieret tekst. Ved de

første numre skrev jeg selv manuskripterne ind på denne maskine, som nok kunne lave nogle rimelig flotte bogstaver, men når der skulle rettes, måtte man bruge slettepapir.

Efter et par numre var økonomien blevet noget bedre, og vi kunne anskaffe os en composer, også af mærket IBM. Den var også en ældre sag, som ofte krævede reparation, men den kunne skrive med flere forskellige typer. Ganske vist skulle man skifte et kuglehoved for hver eneste gang der skulle skiftes skrift, og forbandet var de forfattere, som benyttede kursiv i hver anden linie.

Billeder var en sag for sig. Her måtte vi låne reprojektorer på forskellige tegnestuer, hvor vi "kendte en". Nationalmuseets tegnestue holdt for i et par år; iøvrigt samtidig med at vi fik redaktionslokaler i Ørholm, hvor Nationalmuseet havde tomme lokaler i en nedlagt fabrik. Her blev den sidste opklæbning foretaget hvor siderne blev lagt op på en masse borde. Vi var ofte op på mere end 128 sider. Ved et større nummer viste det sig pludseligt, at der midt i nummeret var to sider med samme sidetal. Det tog resten af dagen og natten at få klippet og klistret det hele sammen, så det passede igen.

Den teknologiske udvikling fortsatte. Vi købte en brugt fotosætter, men inden den blev installeret, var EDB-alderen nået så langt, at også fattige tidsskrifter kunne være med. Det blev den eneste fejlinvestering vi har gjort. Siden har vi nøje fulgt den tekniske udvikling. Til gengæld har vi haft god nytte af EDB. Det skyldes måske også, at vi fik Ann-Berit Hansen som lønnet medhjælp. Hun startede med en beskæftigelse på næsten halv tid. Hun er en virkelig samvittighedsfuld og dygtig indskriver, som for nylig havde 10 års jubilæum.

Desværre for Ann-Berit er den tekniske udvikling gået videre. I dag kommer de fleste artikler og anmeldelser på diskette. Det har betydet, at hun ikke har meget at gøre ved indskrivningen, og hun har derfor i perioder kun kunne have Nord Nytt som ekstraarbejde ved siden af anden beskæftigelse.

Den tekniske udvikling kunne være gået vi-

dere. Igennem mange år har vi i tidsskriftsudvalget produceret Nordisk Bibliografi for Folkelivsforskere for NEFAs dokumentationsudvalg. Her er det meste gemt på EDB, og det var oplagt at lave en on-line database over den nordiske litteratur. Igennem flere år blev der arbejdet med sagen, og til sidst blev planerne for et nordisk kulturhistorisk netværk lanceret. Alle forskere og studenter i Norden skulle gennem netværket kunne kommunikere med hinanden samtidig med at der skulle være forskellige hjælpetjenester on-line. Vi var tidligt ude af humaniora at være, og fik systemet etableret på forsøgsbasis i foråret 1992. Systemet fungerede, men desværre var der ingen opbakning fra fagets organisationer. NORDINFO ville have bevilget opstartspengene, men ak. Her mærkede vi rigtig manglen af en nordisk organisation for etnologer; her er NEFA en for løst organiseret parablyorganisation.

Netværket ville have været en naturlig fortsættelse af tidsskriftsudgivelsen, som vi har set det. Allerede nu kan vi mærke, at tiderne ikke mere er hvad de har været. Som det er tilfældet for alle tidsskrifter i dag, afbestiller mange biblioteker deres abonnement. Takket være EDB kan de nu bestille et fagtidsskrift fra det bibliotek, som har abonnementet, mens de øvrige kan spare.

Det er en udvikling, som kan mærkes. Bibliotekerne har været de faste abonnenter, som altid har betalt til tiden; som ikke flytter; som ikke afbestiller abonnement. Det er slut nu. Institutioner er rare at have, når resten af abonnentskaren bliver udskiftet i løbet af en 5-6 årig periode. Ændrede studieordninger har også sin del af skylden - man studerer ikke kun et fag, men skifter fra det ene tilvalg til et andet. Studentertallet er langt større i dag end i 1970'erne, men antallet af de rigtige folkelivsforskere er måske alligevel gået ned. Der findes ikke mere den samme identitet, som man havde tidligere. Jeg vil ikke gå ind på, hvad det kan have af betydning for faget som helhed, men i hvert fald betyder det, at det er sværere at holde længere tid på abonnenterne.

De ændrede vilkår må man leve med. Også den større konkurrence, som er fra andre tidsskrifter, hvor der hele tiden kommer nye til. De værste konkurrenter er nok de publikationer, som de enkelte institutter selv udgiver. Det er på mange måder godt, men ikke for Nord Nytt.

Det positive universitet

Det har været spændende sammen med de øvrige redaktører at have forbindelse til de igennem årene mere end 1.000 forskellige forfattere, anmeldere, fotografer etc. Mange forskellige emner og metoder har vi skullet forholde os til. Samtidig har det givet forbindelse til mange af fagets spændende personligheder. Selvom arbejdet har været stort og ulønnet, har det båret belønningen i sig at hjælpe faget ved at være med til at give det en profil og ved at hjælpe de mange forfattere. Mange studenter har fået deres første værk publiceret i Nord Nytt. Også mange kandidater har bidraget, og her må jeg sige, at det i hvert fald i starten var med rystende hånd, at man som student skrev til en professor, at hans artikel skulle skrives om. Med erfaringen lærte vi at bedømme kvalitet. Derved mistede vi også respekten for den formelle magt på universiteterne, mens vi til gengæld blev ydmyge over for faglig kvalitet.

En ting er det svært at forlige sig med: redaktionsarbejde er ikke fagligt meriterende. Det er egentligt meget inkonsekvent; arbejdet kræver et bredt fagligt kendskab og en vurderingsevne, som dagligt sættes på prøve. Tillige er arbejdet yderst frugtbart for det videnskabelige miljø, at nogen orker at gøre andres værker tilgængelige. Mens man hjælper andre til at meritere sig med at få publiceret artikler, de kan henvise til ved ansøgninger, får redaktørerne, der også er et led i processen, ingen plusser. At være redaktør tager meget af den tid, som man ellers kunne have brugt til at forske og føre sig frem. Endnu værre er det, at tidsskriftsarbejdet endda i visse kredse nærmest betragtes som suspekt. Selvom disse personer logisk set skulle være begejstrede for, at der er nogen, som hjælper faget, har

de været negative og nærmest modarbejdet. Vi har følt det særligt hårdt, fordi vi har måttet udføre redaktionsarbejdet ved siden af en almindelig arbejdsdag på arbejdsplads eller ved studier, mens "professor"tidsskrifternes redaktører har kunne udføre redaktionsarbejdet i arbejdstiden, har kunnet trække på deres instituts sekretærer o.s.v.

Denne nedvurdering af det redaktionelle arbejde er Nord Nytt dog ikke ene om. Det har derfor været et udbredt ønske blandt de nordiske videnskabelige tidsskrifter at få dannet en forening, som kunne arbejde for bedre kår og for et samarbejde. Her har vi haft den glæde, at Nord Nytt, som et af de største humanistiske nordiske tidsskrifter sammen med et samfundsvidenskabeligt og et naturvidenskabeligt, påtog sig arbejdet at arrangere en konference hvor en nordisk forening for videnskabsredaktører blev stiftet her i forsommeren.

Vores politik har været *det positive universitet*. Vi har ikke villet praktisere den negative forskningspolitik, som den findes på visse universitetsinstitutter, hvor man favoriserer egne håb mens forskere med anden indstilling modarbejdes og holdes nede.

Vi har behandlet forfatterne ens. Alle er blevet hjulpet til at gøre deres artikler egnede til publicering. Her har vi ikke taget personlige eller ideologiske hensyn. Nok har vi søgt det nye og uprøvede, men generelt har vi forsøgt at være positive over for alle på trods af forskellige skoler. Kun enkelte har vi måttet stoppe samarbejdet med, men det har mere skyldtes deres lidt knortede personlighed end den skole, de repræsenterede.

Det har været en spændende tid. Mange gode venskaber er blevet skabt omkring arbejdet og de mange møder. Jeg vil ikke nævne de efterfølgende fester, som da der var strejke på Spritmonopolet i Norge, jubilæumsfesten i Helsingfors, og da .. Det må vente til om 15 år.

Forfatteren

Jørgen Burchardt er grafonom fra Den grafiske Højskole og cand. phil. i etnologi fra Institut for Europæisk Folkelivsforskning, København. Privatadresse: Nyborgvej 13, DK-5750 Ringe. tlf. 62 62 36 17.